

Szigetköz

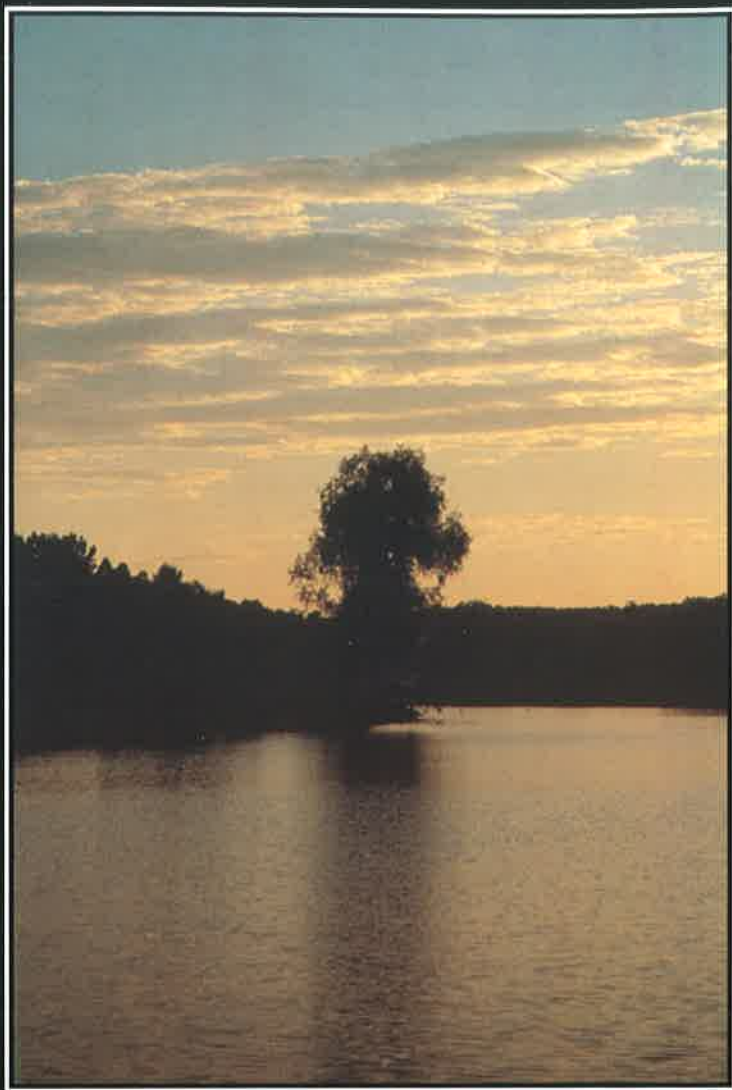
An exhibition of photography by

Bárdos Deák Péter

fotokiállítása

Komáromi Kisgaléria

1994. október 14. - november 13.

Doborgasziget környékén, 1988
Near Doborgasziget, 1988

A Szigetköz bemutató fotókiállítás egyre aggasztóbb képet mutató anyagába ad betekintést ez a szűk katalógus. A kiállítás keretében - a közelmúltban kezdődő és napjainkban is folytatódó pusztulás mellett - megpróbáltam bemutatni e páratlan holtágrendszer legnagyobb értékét, azt a szépséget, azt a hihetetlen szín- és formagazdagságot, amely ezt a tájat jellemezte.

Szigetköz nemcsak hazánkban, hanem Európában is egyedülálló jelentőséggel bír. Az Alpok felől lerohanó Duna a kontinens belsejében hozta létre ezt a nagy kiterjedésű, szövevényes holtágrendszert, amely felépítésében jelentősen különbözik a folyók deltájától. Pozsony és Győr között, az egy-két méter szélességű és folyónyi holtágak kusza szövevényében, a táj változatosságának köszönhetően igen gazdag és meglepő összetételű növény- és állatvilág alakult ki. Az itt élő növény- és állattársulásokat teljes egészében még nem ismerjük (talán már nem is fogjuk megismerni), de az elmúlt évek vizsgálatai megerősítették, hogy ötezernél több állatfaj, és ezernél több virágos növényfaj honos ezen a tájon.

Az évezredek alatt kialakult szigetközi táj minden részében kötődik a vízhez, a táj és víz kapcsolata mégis merőben más, mint például a Balaton esetében. Szigetköz lételeme a Duna szintjét mindenkor követő víz volt, sok holtág szinte "önálló" életet élt, s a kívülállónak érthetetlen módon hol jobbra, hol balra folyt. Ez a világ elképzelhetetlen az évenként ismétlődő, s mindent elsodró árvizek nélkül, amelyek kimosták a holtágak iszapját, s lerakták hordalékukat. Az állandó vízszíningadozás és az árvizek miatt a táj folyton változott; szigetek alakultak és tűntek el. Szigetköz életében ezért is tragikus a víz hiánya, s emiatt nem hozhatnak hosszú távon eredményt a különféle "ötletes" és "ideiglenes" vízpótló megoldások.

Kiállítással Szigetköz jelenlegi veszélyeztetettségét, valamint a táj meghatározó szerepét és elsődlegességét szerettem volna hangsúlyozni, ezért tudatosan mellőztem a tájjal együtt pusztuló, egyébként látványos madár-, növény- és rovarvilág bemutatását.

A kiállítás képeinek kiválasztásánál nem törekedtem teljességre. Az a szándék vezetett, hogy az e képeket nézők érezzék azt a hangulatot, melyet hajdanában érezhetett az ott élő és az odalátogató ember. S amikor azt írom, hogy hajdanában, akkor a 80-as évek elejére, s az azt megelőző évekre gondolok, amikor a szigetközi holtágrendszer még egy ősi, csaknem érintetlen táj volt, ahol a természet maga alakította formáját, s ahol a zezugos, keskeny és folyószélességű holtágak között egy páratlanul változatos növény- és állatvilágot figyelhetett meg a szerencsés arrajáró.

A folyamszabályozásokat és a Duna intenzív kotrását még túlélő Szigetköz rohamos pusztulása a '80-as évek közepén kezdődött el. Az erőmű építésével széles betongátakkal zárták el a holtágak között a víz útját, s a terület zárt határhozvet besorolásának megszüntetése után a hajdan háborítatlan, védelmet igénylő értékes részek lassan egy zajos üdülővezetethez váltak hasonlóvá.

Szigetköz életében a tragikus - bár már várható - fordulat a Duna 1992. október 23-i elterelésével következett be, miután a hullámtér napok alatt kiszáradt, s a táj ijesztően megváltozott. E változás teljes egészében nem érzékelhető a képeken: Szigetköz nagy részén már nem halatszik a vízből kiugró halak csobbanása, nem érezni a víz szagát és eltűntek a jellegzetes vízimadarak is. A vízzel együtt az élet is kifolyt a holtágakból.

A kiállítás második részében ezt a megdöbbentő változást próbáltam bemutatni. A képpárok ugyanarról a helyről, néhány év különbséggel készültek, mégis, csupán a jellegzetes alakú fák és bokrok segítségével tudjuk elhittetni magunkkal, hogy ugyanazt a tájat látjuk.

Ezeket a képeket nézve - melyek egy ökológiai katasztrófa első mozzanatát mutatják be nekünk - könnyen elképzelhetjük, milyen lesz a környezetünk, amikor nemcsak a víz tűnik el, hanem kiszáradnak a fák, a bokrok, s csak a pusztá, sivár, élettelen táj marad meg. S az ökológiai katasztrófa első jelei már földi méretekben is megfigyelhetők: ózonlyuk alatt élünk, az évtizedes aszály a globális felmelegedés kezdetét jelzi, erdeink savas esőktől pusztulnak, a környezeti szennyeződések miatt rohamosan nő a daganatos megbetegedések száma.

A környezeti változások általában hosszú idő alatt mennek végbe, és nemcsak a laikusok, de a szakemberek egy része sem látja - vagy nem akarja látni - az ok-okozati összefüggéseket, s nem értik, hogy a környezetvédők miért tiltakoznak a környezetet pusztító beruházások, erőművek, autópályák ellen. Szigetközben felgyorsulva, és a médiáknak köszönhetően szemünk előtt játszódtak le az események. Hangzatos ígéretekben itt sem volt hiány: a helybélieknek jobb ivóvizet, munkalehetőséget, a településeknek infrastruktúrát, az idegenforgalom növekedését, a mezőgazdaságnak kedvezőbb talajvízszintet ígértek. Az eredmény ismert: a Duna elterelése után a holtágak kiszáradtak, néhány nappal később a kutak elapadtak, a mezőgazdaság veszélybe került, a terület alatti ivóvízbázis elszennyeződése megkezdődött.

Szigetköz problémája szinte mindenütt megtalálható, ahol a természet háborítatlan szépsége kerül ellentétbe a rövid távú, vagy a közösségek rovására kiterjedő egyéni, vagy társadalmi beállított érdekekkel. Így száradt ki a tapolcai barlangrendszer, ezért vált fürdőre szinte alkalmatlanná a Balaton a '80 -as évek közepére. Így folyt el mintegy millió liternyi higany Borsod egyik vegyüzemében, ezért alakulnak a külföldi veszélyes hulladék "megsemmisítésére" hazai kft-k, s ezért válik szeméttelppé csaknem minden település környéke.

Szigetköz súlyosan intő példa, s az itt történtek széles körű ismeretése remélhetőleg hozzájárul ahhoz, hogy a jövőben minél kevesebb, a szigetközihez hasonló természetpusztítás tehetlen tanú legyünk.

Szigetköz üzenete legyen komoly figyelmeztetés mindannyiunk számára:

Ha a Természet elpusztul, vele pusztulunk magunk is.

Szigetköz: Pozsony és Győr között mintegy 50 km hosszúságban elterülő egyedülálló holtágrendszer, amely túlélte a folyamszabályozási munkákat, s az ország egyik legértékesebb természeti területe. A Dunakiliti térségében épített gigantomániás vízierőműrendszer üzembe helyezésével a Dunát elterelték, emiatt Szigetköz jelentős része teljesen kiszáradt. A terület 1992 októbere óta gyakorlatilag nem kapott vizet.

Budapest, 1994. április

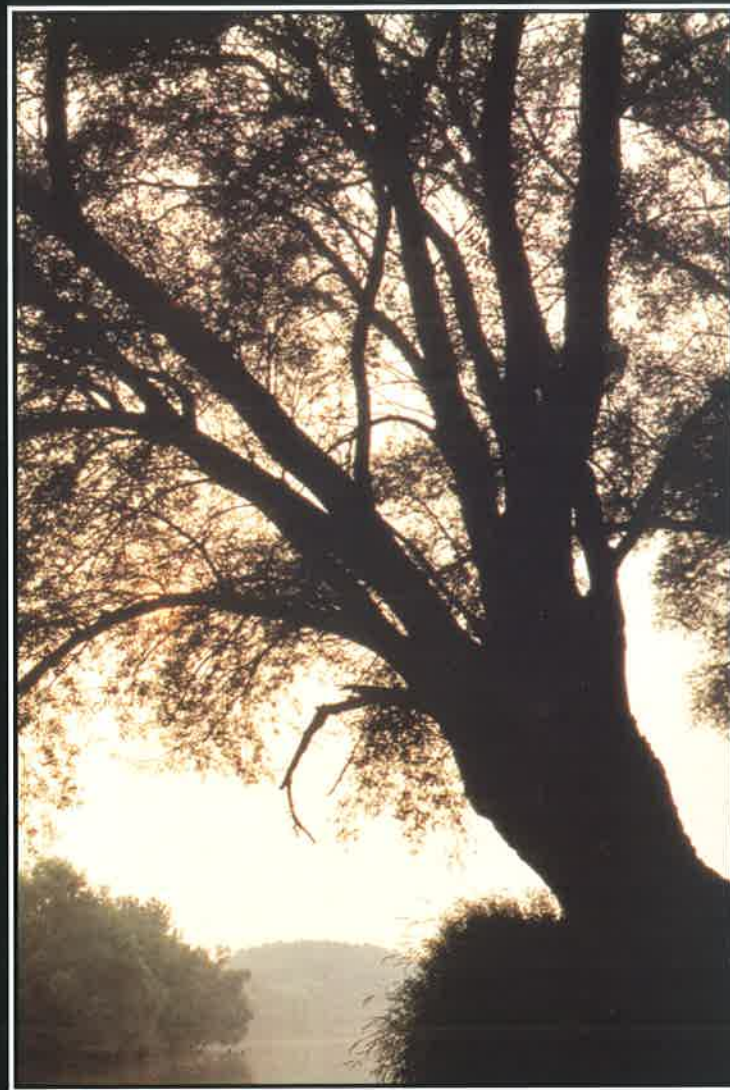
Bárdos Deák Péter

Ásványráró környékén. 1987
Near Ásványráró. 1987

Ásványráró környékén, 1991
Near Ásványráró, 1991

Cikolasziget környékén, 1988
Near Cikolasziget, 1988

The exhibition, which presents the Szigetköz region, paints a dismal picture. Through the exhibition I attempted to show the decay in the region, which began not long ago and continues today. I also attempted to show the greatest treasures of this unique backwater system: its beauty, the incredible richness of colours and forms, which were characteristic of this area.

Szigetköz has an importance unique not only to Hungary, but also to Europe. It was the Danube, gushing down from the Alps, which created this expansive, intricate backwater system, the formation of which differs greatly from the deltas of rivers. Between Bratislava and Győr, bountiful flora and fauna were created in a surprising composition within an entangled network of backwaters 1-2 metres wide and the length of rivers. Even though we do not yet know all the varieties of co-habiting plants and animals here (and perhaps we never will), recent studies have confirmed that more than 5,000 species of animals, and more than 1,000 different flowers are native to this soil.

Although the area of Szigetköz, which has evolved over thousands of years, is completely connected to water, the relationship between the region and the water is very much different from that in Lake Balaton. The natural habitat for Szigetköz has always been the water provided by Danube floods. As a result of this, many backwaters existed almost independently, and flowed either eastwards or westwards in a fashion incomprehensible to outsiders. The world that is Szigetköz could never have existed without the annual repetition of ever-drifting floods, which brushed away the silt from the backwaters and replenished it with stream deposits. The region was in a state of perpetual change due to both the constant fluctuation of water levels and the floods themselves. Islands emerged and disappeared. The current lack of water spells tragedy for the habitats of Szigetköz, and the various "ingenious" and "temporary" solutions aimed at substituting the water cannot be successful in the long run.

The rapid demise of Szigetköz, having survived the construction of canals along riverways, and the intensive dredging of the Danube, dates back to the mid 80s. The water flow through the backwaters was blocked by wide concrete barrages, and when Szigetköz became open to the public, the once undisturbed, protected region gradually turned into a noisy holiday resort without its precious enclosed sectors.

The tragic (but predictable) turning point in the life of Szigetköz came with the diversion of the Danube on 23 October 1992. In the days that followed the flood plain dried out, and the region changed dramatically. The change cannot be completely reversed through these pictures: a the birds have disappeared, the splashing of fish as they leap over water can no longer be heard, neither can the smell of the water be sensed. Life was drained out of the backwaters along with the water itself.

I intended to present this shocking change in the second part of the exhibition. Even though the photo-pairs were taken at the same location with some years in between, we only need the help of certain trees and bushes with characteristic shapes to be able to convince ourselves that we are looking at the same landscape.

Looking at these pictures, which show us the first signs of an ecological disaster, we can easily imagine what our surroundings will look like, not only when the water disappears, but also when the trees and bushes dry out, and only the desolate, lifeless landscape remains. The first signs of an ecological catastrophe can already be observed on a global scale: we are living under an ozone hole, the decade-long drought heralds the beginning of a global rise in temperature, our forests are dying from acid rain, and the number of cancer-related diseases is rapidly increasing as a result of environmental pollution.

It usually takes a long time for changes in our environment to occur. Many men-on-the-street, and some experts cannot see (or do not want to see) these causal relations, and they do not understand why environmentalists protest against investments, power stations or motorways which may pollute or damage the environment. In Szigetköz, events evolved - thanks to the media - in front of our eyes. There was no lack of high-sounding promises: better drinking water and job opportunities for local residents, infrastructure improvements, growth in tourism to benefit the villages and more favourable underground water levels for agriculture. The results are well-known: following the diversion of the Danube, the backwaters dried out, some days later the wells ran dry, there was an agricultural crisis and the drinking water was polluted.

The problem that is Szigetköz can be found almost anywhere untouched natural beauty comes into conflict with short-term interests, and with the interests of individuals, even if they are stated to be common ones, but forced on the community at their own cost. This is how the cave network of Tapolca ran dry and this was why Lake Balaton had become almost unsuitable for bathing by the mid 80s. This is how almost a million litres of mercury drained away from one of the chemical works in Borsod: this is why domestic companies are being founded to "dispose of" foreign toxic materials, and this is why the outskirts of almost every town and village are being turned into dumps.

Important lessons can be learned from Szigetköz, and the more wide-spread the information on the events taking place here is, hopefully, the less the chances we will have to be helpless witnesses of further nature-killing similar to that in Szigetköz.

Let the message of Szigetköz be a warning to all of us:

If Nature is destroyed, we, too, shall be destroyed with her.

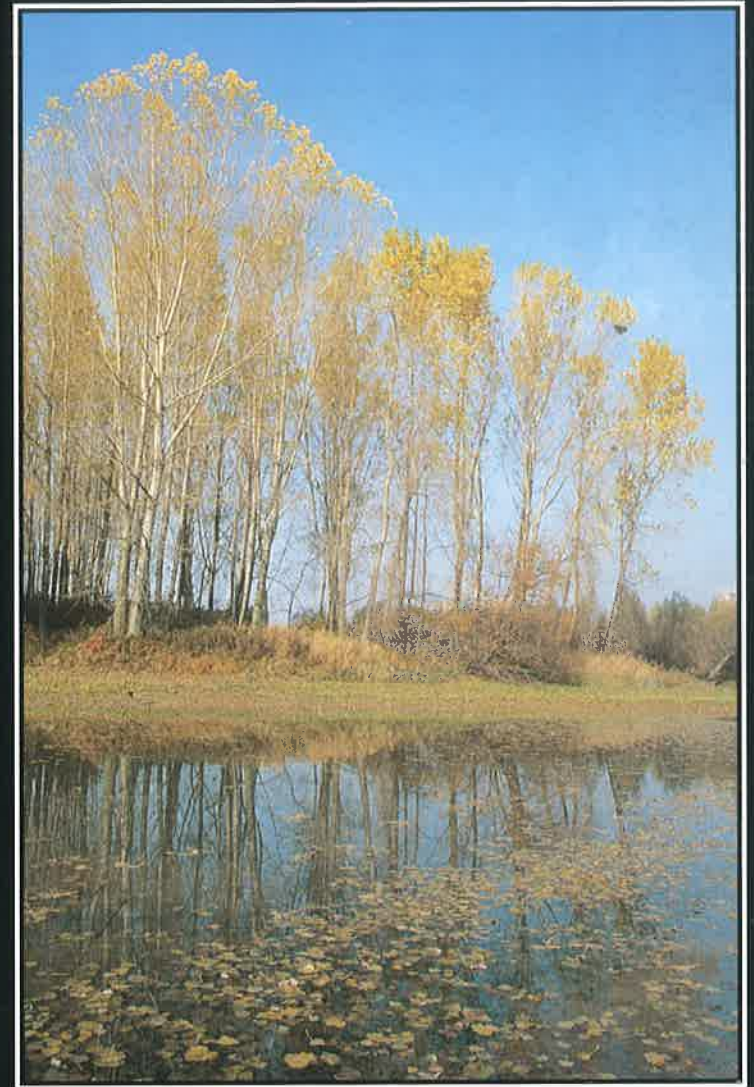
Szigetköz is a unique 50 km backwater system, located between Bratislava and Győr. It survived the canalisation of riverways, and is one of the most precious natural regions in the country. When the gigantic water power station system built near Dunakiliti became operational, the Danube was diverted. Consequently, a great part of Szigetköz dried out. The area has been without water since October 1992.

Budapest, April 1994

Peter Bárdos-Deák

Cikolasziget környékén, 1985
Near Cikolasziget, 1985

Ásványráró környékén, 1991
Near Ásványráró, 1991

"BEFORE AND AFTER" Képpár. Jobbára hamis hirdetési közhely.

"ILYEN VOLT, ILYEN LETT" Képpár.
A valóság. Elképesztő LAND ART.
Mégváltoztatott táj, megerősített tájkép.
Hihetetlen CONCEPT ART.

Pontosan ugyanabból a beállításból még egyszer,
valamivel később (mennyivel is? egy nap?, egy év?,
évtized?, emberöltő?, évszázad?, vagy évezredek?)
lefényképezni ugyanazt a tájat.

A két kép közötti különbség az
ezüstszelatinra kövült idő, a változás, az átváltoztatás.

De nem egy század, csak egy századmásodperc.

Egy pillanat. Egy rossz pillanat.

Kiretusálhatatlan, színes röntgenfelvétel a folyó csontvázáról.

Folyó nélküli meder. Haltalan természet.

Az ég, a felhők és a fák tükörképtelenül.

Képtelenség.

Budapest,
1993 szeptember elején

hp.
Halas István

Tejfalusziget környékén, 1991. június - 1993. május
Near Tejfalusziget, June 1991 - May 1993

Cikolasziget környékén, 1988. július
Near Cikolasziget, July 1988

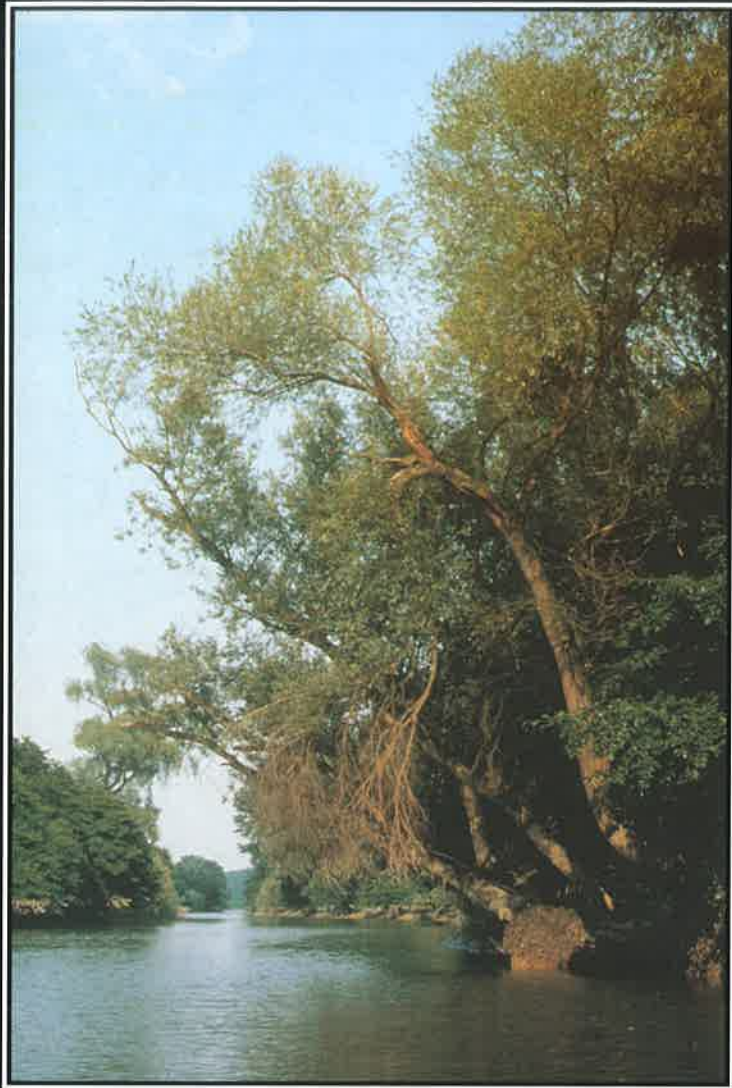
Cikolasziget környékén, 1993. május
Near Cikolasziget, May 1993

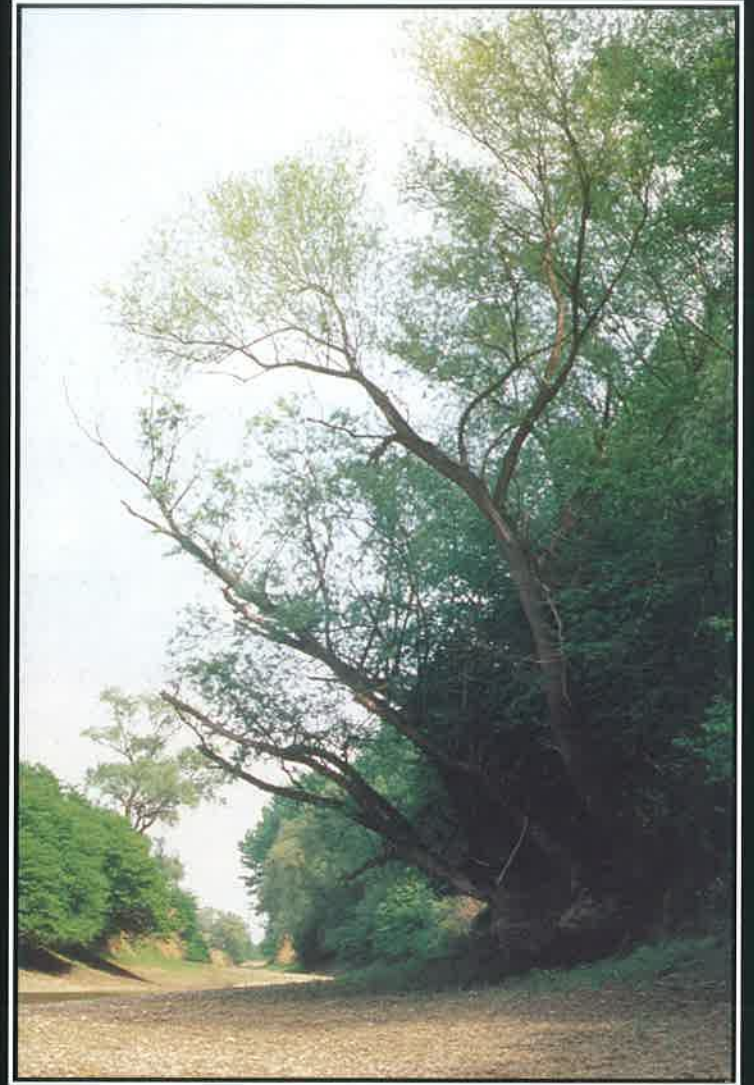
Doborgasziget környékén, 1988. július
Near Doborgasziget, July 1988

Doborgasziget környékén, 1993. május
Near Doborgasziget, May 1993

Doborgasziget környékén, 1988. július
Near Doborgasziget, July 1988

Doborgasziget környékén, 1993. május
Near Doborgasziget, May 1993

Doborgazsziget környékén, 1988. július
Near Doborgazsziget, July 1988

Doborgazsziget környékén, 1993. május
Near Doborgazsziget, May 1993

Szigetköz újból és újból eszembe juttatja tudásunk végtelen szegénységét akkor is, amikor jobban és többet ismerünk belőle, mint néhány évvel ezelőtt. Kell és szükséges, hogy a kérdések és kételyek sokasága dolgozzék bennem és bennünk! Az általános frázisokon túl, legalább halvány fogalmunk van-e arról hogyan "működik" a Szigetköz? Értjük-e igazán milyen fontos és meghatározó szerepe van a Dunának az itt lévő élővilág sokféleségének fenntartásában? Melyek a térség természeti értékei és miért? Mi lesz a sorsa a növény- és állatvilágnak, ha nem lesz Duna? Felelősséggel gondoltunk-e az itt élő és élni akaró emberek sorsára? Ismerjük-e kellő alaposítással a hosszú távú következményeket? Tiszteséggel vállalhatók-e ezek a következmények?

Juhász Nagy Pál "Az eltűnő sokféleség" című könyvében írottak kívánkoznak ide: "Igaz, hogy az emberiség e természet elleni harc során lett azzá, ami. De nem igaz, hogy ez a militáris szellem még tovább is fenn tartható lenne; ha igen, az emberiség mihamar menthetetlenül pusztulásra van ítélve (sajnos, majdnem mindegy, nukleáris fegyverekkel vagy anélkül)."

A természet elleni harcban a gyaníthatóan át nem gondolt gazdasági érdek felvonultatta eszköztárát munkagépek, bulldózerek sokaságával. A küzdelem - ahogy ez általában lenni szokott - nem a fair play szabálya szerint történt. A természet oldalán most sem álltak "ellenbulldózerek" és milliárdok. Az eredmény így több mint nagy valószínűséggel megjósolható: természeti értékeit nagyrészt elvesztett, degradálódott Szigetköz.

Micsoda hihetetlen militáris szellem, gögös nagyképűség kellett ahhoz, hogy Szigetköz élővilágát, biológiai sokféleségét, végső soron az embert (magunkat!) egyszerűen lesöpörjék az asztalról avval az álnok ígérettel, hogy "A szerződő felek a közös egyezményes tervben előirányzott megoldásokkal gondoskodnak a Vízlépcsőrendszer megvalósításával és üzemeltetésével kapcsolatosan felmerülő természetvédelmi követelmények kielégítéséről".

Követelmények kielégítését ígérni akkor, amikor elemi biológiai információk nem voltak ismertek, több mint szegény.

Miért e sok szó a Szigetközről, a biológiai sokféleségről? Mert nekünk embereknek a legalapvetőbb érdekünk e sokféleség fenntartása a Szigetközben és másutt is.

Barátaim! Ha úgy döntünk, hogy meg akarunk maradni, a természet törvényeit nem sérthetjük meg, s erre érdemes lesz odafigyelni!

1994. április

dr. Mészáros Ferenc

a Magyar Természettudományi Múzeum
Állattárának Igazgatója

Ever again, Szigetköz reminds me of the immeasurable poorness of our knowledge, even if we know Szigetköz more and better than several years ago. It is needed and necessary that a number of questions and doubt arise in both my and our very heart! In addition to general phrases have we at least any superficial knowledge of the "function" of Szigetköz? Do we understand the important and determinative part the Danube plays in the sustenance of the variety in living world native of this region? What are the natural values of region and for what reason? What the future will hold for flora and fauna if the Danube does not exist any more? Did we think with due responsibility of the future of people resident here who will survive? Have we sufficiently profound knowledge of the long-term consequences? Whether these consequences could be undertaken with uprightness?

An extraction from the book titled "The vanishing variety" written by Pál Juhász Nagy fits well here: "It is true that the mankind reached its present being during struggle against nature. However, it is not true that this militarist mentality could be sustained in the future; if yes, the mankind is irrevocably devoted to destruction very soon (unfortunately, it is nearly the same either with or without nuclear weapons)."

In the fight against nature, the economic interests suspectably unestablished matched up their arsenal in the form of machines and bulldozers. The fight ignored the rules of fair play - as usual. On the part of nature, no "counter-bulldozers" and funds of millions. Thus, the result can be predicted with more than high probability: Szigetköz degraded, with major part of its natural values lost.

What an incredible militarist attitude and arrogant conceit was required to simply "brush away" the living world and biologic variety of Szigetköz, thus, finally, the human being (us ourselves), with the deceitful promise which reads as follows: "By means of solutions envisaged in the agreed plan, the contracting parties provide for the fulfilment of nature conservation requirements that arise in relation to the implementation and operation of River Barrage Project."

It is more than an infamous deed to promise the fulfilment of requirements while failing the knowledge of even elementary biologic knowledge.

Why to speak up for Szigetköz and its biologic variety? In fact, it is in our most fundamental interest to sustain this variety in Szigetköz and elsewhere as well.

My dear friends! Should you decide to survive, the laws of nature cannot be violated unpunished and this is worth considering,

April 1994.

Ferenc Mészáros, PhD.

Director of Zoological Department,
Hungarian Natural History Museum

Lipót környékén a Duna meder. 1993. május
Near Lipót the Danube bed. May 1993

A katalógus támogatói:

Fővárosi Önkormányzat Környezetvédelmi Bizottsága

Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottsága

Komárom Város Önkormányzata

Zsigray Nyomda és Képeslap Stúdió

A katalógus elkészítéséhez nyújtott segítségét külön köszönöm Takács Attilának, Eifert Jánosnak, Sean Murphy-nek, Bárdos Deák Bélánénak és Bárdos Deák Bélának.

A katalógust tervezte:	Bárdos Deák Péter
Fordítás:	Jasmine Kft, OMIKK
Színbontás:	GMN Repro Stúdió
Nyomdai kivitelezés:	Zsigray Nyomda és Képeslap Stúdió

Megjelent: 1994. szeptember

A "Szigetköz" kiállítás bemutatói:

1993. szeptember 17. - október 31.	Budapest, Néprajzi Múzeum
1993. november 8. - december 5.	Győr, PSVMK Art Galéria
1994. május 5. - június 10.	Jászberény, Jász Múzeum
1994. június 19. - július 31.	Lipót, Kulturális Ház
1994. augusztus 5. - szeptember 3.	Darnózselli, Tornacsarnok
1994. október 14. - november 13.	Komárom, Képgaléria

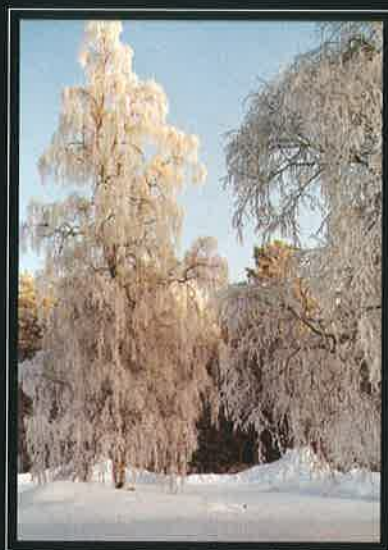
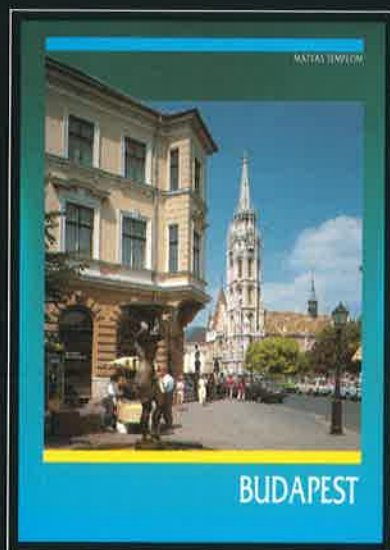
ZSIGRAY STÚDIÓ

ZSIGRAY NYOMDA ÉS KÉPESLAP STÚDIÓ

1011 BUDAPEST, FŐ UTCA 12. TEL.: 201-0975 TEL./FAX: 201-1941

Prospektusok, szórólapok, katalógusok, céges levélpapírok, faxpapírok, öntapadós címkék, nyomtatványok és egyéb nyomdai termékek tervezése és kivitelezése.

Minden alkalomra képeslapok kis- és nagytételben történő árusítása.

ELINFO ILFOCHROME SZAKLABOR

1144. Budapest, Tihanyi u. 38-40. Telefon üzenet: 183-1015

Az ELINFO ILFOCHROME Szaklabor alapítása óta felkarolja a hazai természetfotózás ügyét a maga lehetőségeivel.

Támogatott megrendelőink közé tartoznak a legnevesebb természetfotós alkotóközösségek és számos fotóművész.

A magas minőségi színvonalú kidolgozási technológiát a legkitűnőbb minőségű ILFOCHROME nyersanyagok használatával, és Magyarországon egyedülálló gyártás előtti látványoptimalizáló analízissel garantáljuk.

Laborunk szolgáltatásai:

24x36 mm - 4x5 inch mérettartományú diáról 9x12 - 40x50 cm-ig papírképeket nagyítunk express és normál határidőre, selyemmatt. fényes és tükörfényes felületű ILFOCHROME anyagokra.

24x36 mm-es látványoptimalizált dupdiát készítünk.

Tetszőleges előhívott negatív vagy pozitív képről VHS állóképsort, VIDEO FOTO-kat készítünk.

Megrendeléseket a Porst üzleteken keresztül, illetve postai utánvétellel az egész ország területéről vállalunk.

Az ELINFO ILFOCHROME Szaklabor hétköznap 14 és 18 óra között fogad megrendelőket.

